

Materiały do poznania rozmieszczenia chrząszczy
(Coleoptera) Zachodniej Polski.
Część 18. Scarabaeidae: Scarabaeinae i Aphodiinae
– uzupełnienia.

Contributions to the knowledge of the beetle distribution
in Western Poland.
Part 18. Scarabaeidae: Scarabaeinae and Aphodiinae—additions.

Marek BUNALSKI¹, Szymon KONWERSKI², Rafał RUTA³, Roman WĄSALA¹

¹Katedra Entomologii i Ochrony Środowiska, Wydział Ogrodnictwa i Architektury
Krajobrazu UP, ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań, marek.bunalski@up.poznan.pl

²Zbiory Przyrodnicze, Wydział Biologii UAM,
ul. Umultowska 89, 61-614 Poznań; szymkonw@amu.edu.pl

³Katedra Bioróżnorodności i Taksonomii Ewolucyjnej, Wydział Nauk Biologicznych
UWr, ul. Przybyszewskiego 63/77, 51-148 Wrocław, scirtes@biol.uni.wroc.pl

ABSTRACT: Supplementary data concerning the distribution of 6 species from the subfamily Scarabaeinae and 21 species from the subfamily Aphodiinae in Western Poland have been presented.

KEY WORDS: Coleoptera, Scarabaeoidea, Scarabaeinae, Aphodiinae, Western Poland, chorology, additions.

Wstęp

Od czasu ukazania się pierwszej pracy z cyklu poświęconego Scarabaeoidea minęło już ponad 10 lat (BUNALSKI i PRZEWOŻNY 2008). W tym czasie pojawiły się nowe materiały nie uwzględnione w poprzednich częściach, a dotyczące gatunków z podrodzin Scarabaeinae i Aphodiinae występujących w zachodniej części kraju (BUNALSKI i in. 2016, 2017, 2018 a, b, c, d).

Cel i metody

Celem poniższego opracowania jest uzupełnienie informacji dotyczących występowania przedstawicieli podrodzin Scarabaeinae i Aphodiinae w zachodniej części kraju. Nowe dane faunistyczne pochodzą z badań i obserwacji terenowych prowadzonych na przestrzeni ostatnich lat. Przytoczone poniżej informacje opracowano na podstawie materiałów pochodzących z kolekcji autorów oraz bazy obserwacji faunistycznych pierwszego z nich. Dla wskazania źródła informacji zastosowano następujące oznaczenia: [MB] – Marek BUNALSKI, [RR] – Rafał RUTA, [SK] – Szymon KONWERSKI. O ile nie zaznaczono inaczej osoby te były również bezpośrednimi obserwatorami.

W opracowaniu wykorzystano także materiały przekazane nam przez inne osoby, co oznaczono w tekście następującymi skrótami: A.K. – Antoni KUŚKA, A.M. – Andrzej MELKE, H.N. – H. NOVOTNY, J.K. – Jerzy KACZMAREK, K.J. – Jarosław KANIA, L.B. – Lech BUCHHOLZ, M.R. – M. RATAJCZAK, P.M. – Przemysław MROWIŃSKI, P.P. – Paulina PIASECKA, P.S. – Paweł STACHOWIAK, P.Ż. – Przemysław ŻURAWLEW, R.W. – Roman WĄSALA, S.K. – Stefan KELER, S.P. – Paweł SIENKIEWICZ, W.K. – Wojciech KUBASIK. Wszystkim wymienionym Osobom składamy serdeczne podziękowania. W tej i poprzednich częściach cyklu zastosowano ponadto następujące skróty:

- ad – koło (miejscowości),
- cult. ex – wyhodowano z,
- dol. – dolina (rzeki),
- idem – ta sama lokalizacja,
- jez. – jezioro,
- k. – koło (miejscowości),
- leśn. – leśniczówka lub leśnictwo, gdy podano numer oddziału,
- L-ctwo – leśnictwo,
- n/ – nad (rzeką),
- Nadl. – nadleśnictwo,
- odch. – odchody,
- oddz. – oddział leśny,
- os. – osiedle,
- P.N. – park narodowy,
- rez. – rezerwat,
- ul. – ulica,
- vic. – okolice (miejscowości),
- W.P.N. – Wielkopolski Park Narodowy.

Gatunki wymieniono w porządku alfabetycznym, a ich nazewnictwo przyjęto za „Catalogue of Palaearctic Coleoptera” (LÖBL i LÖBL 2016). Podział Polski na regiony zoogeograficzne przyjęto za „Katalogiem Fauny Polski” (BURAKOWSKI i in. 1983), a kwadraty UTM w obrębie regionów uporządkowano alfabetycznie.

Wyniki

Poniżej przedstawiono informacje uzupełniające dotyczące 6 gatunków z rodziny Scarabaeinae i 21 gatunków z rodziny Aphodiinae występujących w zachodniej Polsce.

Scarabaeinae

Onthophagus (Onthophagus) taurus (SCHREBER, 1759)

Nizina Wielkopolsko-Kujawska: XU03 Sycyn Dolny ad Szamotuły, 2 VI 1997, 1♀, pastwisko śródleśne, w pułapki przynętowe [MB]; XU13 Sycyn Dolny ad Szamotuły: 1 V 2008, 3 exx., droga leśna, w odch. końskich [MB], idem, 3 V 2010, 1♀, na leśnej drodze [MB].

Śląsk Dolny: XS28 Radech ad Brzeg Dolny, VI 1944, 1♂, leg. H.N. [MB].

Onthophagus (Palaeonthophagus) coenobita (HERBST, 1783)

Pojezierze Pomorskie: VV95 leśn. Rokita, 3 V 1996, 2 exx., bór świeży, w pułapki ziemne, leg. S.P. [MB].

Onthophagus (Palaeonthophagus) fracticornis (PREYSSLER, 1790)

Pojezierze Pomorskie: VV95 leśn. Rokita, 7 IV 1998, 1♂1♀, pastwisko, odch. konia, leg. S.P. [MB].

Beskid Zachodni: CA30 Goleiszów vic., 19-20 VI 1987, 3 exx., góra Tuł, pastwisko, w odch. bydła i owiec [MB].

Onthophagus (Palaeonthophagus) joannae GOLJAN, 1953

Beskid Zachodni: CA30 Goleiszów vic., 4 V 1979, 1 ex., leg. A.K. [MB], idem, 20 VI 1987, 7 exx., góra Tuł, pastwisko, w odch. bydła i owiec [MB].

Onthophagus (Palaeonthophagus) ovatus (LINNAEUS, 1767)

Nizina Wielkopolsko-Kujawska: XU23 Oborniki, 25 VI 2016, 1 ex., „Wzgórza Bogdanowskie”, suche nieużytki, z roślin zielnych i traw

[MB], idem, 9 VI 2017, 2 exx., „Wzgórza Bogdanowskie”, murawa ziołoroślowa, z roślin zielnych i traw [MB]; XU31 Miękowo ad Czerwonak, 9 V 1975, 1 ex., pastwisko, w odch. bydła, leg. L.B. [MB].

Beskid Zachodni: CA30 Goleszów vic., 19 VI 1987, 17 exx., góra Tuł, pastwisko, w odch. owiec [MB].

Onthophagus (Palaeonthophagus) similis (SCRIBA, 1790)

Pojezierze Pomorskie: VV95 leśn. Rokita, 3 V 1996, 2♂3♀, pastwisko, w odch. konia, leg. S.P. [MB].

Aphodiinae

Acrossus depressus (KUGELANN, 1792)

Pojezierze Pomorskie: CF01 Wieżyca, 30 V 1985, 1 ex., pastwisko przyłesne, w odch. bydła [MB]; VU63 Kaleńsko ad Kostrzyn, 9 VI 2018, 1 ex., tereny leśne, samołówka świetlna, leg. R.W. [MB].

Sudety Zachodnie: WS52 Szklarska Poręba vic., 20 VI 2012, 2 exx., szczyt góry Szrenica [SK].

Sudety Wschodnie: XR37 Zawada, 6 VI 1989, 1 ex., 700 m n.p.m., leg. A.M. [MB].

Beskid Zachodni: CA30 Goleszów vic., 20 VI 1987, 35 exx., góra Tuł, pastwisko, w odch. bydła i owiec [MB], idem, 20 VI 1987, 2 exx., zbocze góry Czantoria, las, w czerpak [MB].

Acrossus luridus (FABRICIUS, 1775)

Nizina Wielkopolsko-Kujawska: XT63 Krotoszyn, 1 ex. [MB].

Beskid Zachodni: CA30 Goleszów vic., 19 VI 1987, 21 exx., góra Tuł, pastwisko, w odch. bydła i owiec [MB].

Acrossus rufipes (LINNAEUS, 1758)

Pojezierze Pomorskie: VU63 Kaleńsko ad Kostrzyn: 27 VII – 1 VIII 2018 (3 exx.), 7-9 VIII 2018 (6 exx.), 28 VIII 2018 (5 exx.), 9-12 IX 2018 (7 exx.), tereny leśne, samołówka świetlna, leg. R.W. [MB].

Agoliinus piceus (GYLLENHAL, 1808)

Sudety Wschodnie: XR36 Kłodzko vic., 20 VII 1980, 1 ex., góra Śnieżnik, leg. P.S. [MB].

Agrilinus ater (DE GEER, 1774)

Pojezierze Pomorskie: VU46 rez. Bielinek ad Cedynia, 3 VI 2017, 1 ex. [RR]; VU63 Kaleńsko ad Kostrzyn: 21 V 2018, 1 ex., tereny leśne, samolówka świetlna, leg. R.W. [MB].

Śląsk Dolny: WS63 Janowice Wielkie, 25 IV 1991, 1 ex., w odch. sarny [MB].

Beskid Zachodni: CA30 Goleszów vic., 19 VI 1987, 2 exx., góra Tuł, pastwisko, w odch. owiec [MB].

Agollinus nemoralis (ERICHSON, 1848)

Sudety Wschodnie: XR37 Zawada, 6 VI 1989, 1 ex., 750 m n.p.m., leg. A.M. [MB].

Aphodius pedellus (DE GEER, 1774)

Pobrzeże Bałtyku: CF43 Gdańsk-Stogi, 23 VII 1989, 2 exx., wydmy nadmorskie [MB]; CF56 Jurata, 13 VIII 1931, 1 ex., leg. S.K. [MB].

Pojezierze Pomorskie: VV95 leśn. Rokita, 7 IV 1998, 5 exx., pastwisko, w odch. konia, leg. S.P. [MB].

Sudety Wschodnie: XR37 Zawada, 6 VI 1989, 1 ex., leg. A.M. [MB].

Beskid Zachodni: CA30 Goleszów vic., 19-20 VI 1987, 6 exx., góra Tuł, pastwisko, w odch. bydła i owiec [MB].

Bodilopsis rufa (MOLL, 1782)

Pojezierze Pomorskie: VU63 Kaleńsko ad Kostrzyn: 10 IX 2017 (1 ex.), 12 VI 2018 (1 ex.), 9 VIII 2018 (2 exx.), 28 VIII 2018 (8 exx.), 12 IX 2018 (1 ex.), tereny leśne, samolówka świetlna, leg. R.W. [MB].

Nizina Wielkopolsko-Kujawska: VT83 Brody ad Żary, 18 IX 2012, 1 ex., samolówka świetlna, leg. P.M. [MB]; XT29 Rosnowo ad Poznań, 16 VI 1999, 2 exx., samolówka świetlna, leg. W.K. [MB].

Bodilopsis sordida sordida (FABRICIUS, 1775)

Nizina Wielkopolsko-Kujawska: CD30 Wierzbie ad Sompolno, 23 VIII 2011, 5 exx., samolówka świetlna, leg. P.P. [MB]; VU82 Słońsk, 14 VI 2013, 1 ex., Stacja Pomp 2, samolówka świetlna, leg. R.W. [MB].

Sudety Wschodnie: Góry Sowie (=Eulengebirge), 1 ex., leg. TISCHLER [MB].

Śląsk Górny: CB04 Lasowice Małe ad Kluczbork, 6 IX 1993, 2 exx., pastwisko przyleśne, w odch. bydła [MB].

Calamosternus granarius (LINNAEUS, 1767)

Nizina Wielkopolsko-Kujawska: XT38 Rogalin, 4 IV 2004, 2 exx., w napływkach nad Wartą [RR]; XU04 Zielonagóra ad Obrzycko, 15 VI 2002, 1 ex. [RR].

Sudety Wschodnie: XR19 Gołogłowy ad Kłodzko, 31 III 1984, 2 exx., leg. K.J. [MB].

Chilothorax distinctus distinctus (O.F. MÜLLER, 1776)

Pojezierze Pomorskie: WU56 Ostrowiec vic., 7 VI 1986, 3 exx., Drawieński P.N., leg. J.K. [MB].

Nizina Wielkopolsko-Kujawska: XT29 Puszczykowo vic., 27 X 2013, 1 ex., Wielkopolski P.N., uroczysko „Krypel”, tereny leśne, w locie, leg. W.K. [MB]; XU19 rez. Kuźnik ad Piła, 6 VIII 2003, 1 ex. [RR]; XU20 Plewiska ad Poznań, 22 IV 2008, 1 ex. [SK]; XU20 Poznań-Ogrody, 8-10 V 2018, 4 exx., ogród KEOS UP, samołówka świetlna [MB]; XU23 Oborniki, 7 IV 2018, 4 exx., w locie nad zaoranym polem [MB]; XU79 Ślesin vic., 30 IV 2005, 1 ex., „Skarpy Ślesieńskie” [RR].

Chilothorax melanostictus (W.L.E. SCHMIDT, 1840)

Nizina Wielkopolsko-Kujawska: XU20 Poznań-Ogrody, 8-10 V 2018, 3 exx., ogród KEOS UP, samołówka świetlna [MB].

Colobopterus erraticus (LINNAEUS, 1758)

Śląsk Górny: CB04 Lasowice Małe ad Kluczbork, 9 VI 1993, 1 ex., pastwisko przyleśne, w odch. bydła [MB].

Beskid Zachodni: CA30 Goleiszów vic., 19-20 VI 1987, 32 exx., góra Tuł, pastwisko, w odch. bydła i owiec [MB].

Esymus pusillus pusillus (HERBST, 1789)

Pojezierze Pomorskie: VU46 rez. Bielinek ad Cedynia, 3 VI 2017, 2 exx. [RR]; VU63 Kaleńsko ad Kostrzyn, 15 VI 2018, 1 ex., tereny leśne, samołówka świetlna, leg. R.W. [MB].

Nizina Wielkopolsko-Kujawska: XU20 Poznań-Ogrody, 11 VI 2018, 1 ex., ogród KEOS UP, samołówka świetlna [MB].

Sudety Wschodnie: XR19 Gołogłowy ad Kłodzko, 21 VI 1984, 1 ex., leg. K.J. [MB].

Beskid Zachodni: CA30 Goleszów vic., 19-20 VI 1987, 88 exx., góra Tuł, pastwisko, w odch. owiec [MB].

Euorodalus coenosus (PANZER, 1798)

Pobrzeże Bałtyku: WV24 Pogorzelica ad Łeba, 9 VII 2011, 1 ex., odch. ludzi [RR].

Nizina Wielkopolsko-Kujawska: XU29 Jeziorki ad Kaczory, 29 V 1999, 2 exx. [RR].

Eupleurus subterraneus subterraneus (LINNAEUS, 1758)

Sudety Wschodnie: XR36 Kłodzko vic., 6 VII 1989, 1 ex., „Polana pod Śnieżnikiem”, leg. A.M. [MB].

Limarus zenkeri (GERMAR, 1813)

Pobrzeże Bałtyku: VV57 Świnoujście: 14 VII 1991 (1 ex.), 7 VIII 1991 (1 ex.), samolówka świetlna na wydmiu [MB].

Pojezierze Pomorskie: VU63 Kaleńsko ad Kostrzyn: 15 VII 2014 (1 ex.), 6 VII 2016 (1 ex.), 22 VIII 2016 (1 ex.), tereny leśne, samolówka świetlna, leg. R.W. [MB].

Nizina Wielkopolsko-Kujawska: VU47 Raduń vic., 7 VII 2009, 1 ex., murawa ostnicowa, w pułapki ziemne, leg. S.P. [MB].

Liothorax plagiatus (LINNAEUS, 1767)

Pojezierze Pomorskie: VU54 Czelin ad Mieszkowice, 22 VII 2009, 1 ex., samolówka świetlna, leg. R.W. [MB]; VU63 Kaleńsko ad Kostrzyn, 30 IV 2008, 1 ex., tereny leśne, samolówka świetlna, leg. R.W. [MB].

Nizina Wielkopolsko-Kujawska: VU82 Słońsk, 9 V 2013, 5 exx., Stacja Pomp 2, samolówka świetlna, leg. R.W. [MB]; WT18 Gryżyna vic., 2-4 VI 2016, 1 ex., brzeg jez. Gryżyńskiego, do światła [MB]; XU04 Zielonagóra ad Obrzycko, 2-15 VI 2002, 2 exx. [RR]; XU19 Dobrzyca ad Szydłowo, VIII 2004, 1 ex., do światła [RR]; XU20 Poznań-Ogrody, 7 VI 2018, 1 ex., ogród UP, samolówka świetlna [MB]; XU38 Brzostowo vic., 13 VII 2005, 2 exx., brzeg jez. Linki [RR].

Melinopterus prodromus (BRAHM, 1790)

Nizina Wielkopolsko-Kujawska: BB98 Krążkowy ad Kępno, 17 IV 2013, 11 exx., w oborniku świeżo wywiezionym na pole, leg. P.Ż. [MB]; XT95 Pleszew, 24 III 2012, 2 exx., suchy nieużytek przy ul. Prokopowskiej, leg. P.Ż. [MB].

Śląsk Górny: CA23 Jastrzębie Zdrój, 23 III 1974, 2 exx., leg. A.K. [MB].

Nimbus contaminatus (HERBST, 1783)

Pobrzeże Bałtyku: XA67 szlak Łeba – Czołpino, 19 IX 2003, 1♂, wydmy nadmorskie [RR].

Psammodyus asper (FABRICIUS, 1775)

Pojezierze Pomorskie: XV84 leśn. Tuchola, 18 VIII 1988, 1 ex., 7-letnia uprawa sosnowa, w żółte miski, leg. M.R. [MB].

SUMMARY

The supplementary materials concerning 6 species from the subfamily Scarabaeinae and 21 species from the subfamily Aphodiinae occurring in Western Poland have been presented. The materials in question have not been taken into account in previous parts of the above cycle regarding the species from the subfamily Scarabaeinae and Aphodiinae (BUNALSKI et al. 2016, 2017, 2018 a, b, c, d).

PIŚMIENNICTWO

- BUNALSKI M., KONWERSKI SZ., PRZEWOŹNY M., RUTA R., WAŚALA R. 2016: Materiały do poznania rozmieszczenia chrząszczy (Coleoptera) Zachodniej Polski. Część 10. Scarabaeidae, Aphodiinae: *Acrossus*, *Agoliinus*, *Agrilinus*, *Aphodius*. Wiadomości Entomologiczne, **35** (4): 197-211.
- BUNALSKI M., KONWERSKI SZ., PRZEWOŹNY M., RUTA R., SIENKIEWICZ P., WAŚALA R. 2017: Materiały do poznania rozmieszczenia chrząszczy (Coleoptera) Zachodniej Polski. Część 11. Scarabaeidae, Aphodiinae: *Bodilus*, *Calamosternus*, *Chilothorax*, *Colobopterus*. Wiadomości Entomologiczne, **36** (4): 195-205.
- BUNALSKI M., KONWERSKI SZ., PRZEWOŹNY M., RUTA R. 2018a: Materiały do poznania rozmieszczenia chrząszczy (Coleoptera) Zachodniej Polski. Część 12. Scarabaeidae, Aphodiinae: *Esymus*, *Euorodalus*, *Eupleurus*, *Limarus*, *Liothorax*. Wiadomości Entomologiczne, **37** (1): 23-31.
- BUNALSKI M., KONWERSKI SZ., PRZEWOŹNY M., RUTA R. 2018b: Materiały do poznania rozmieszczenia chrząszczy (Coleoptera) Zachodniej Polski. Część 13. Scarabaeidae,

- Aphodiinae: *Melinopterus*, *Nialus*, *Nimbus*, *Otophorus*, *Oxyomus*. *Wiadomości Entomologiczne*, **37** (1): 32-42.
- BUNALSKI M., KONWERSKI SZ., PRZEWOŹNY M., RUTA R. 2018c: Materiały do poznania rozmieszczenia chrząszczy (Coleoptera) Zachodniej Polski. Część 14. Scarabaeidae, Aphodiinae: *Parammoecius*, *Plagiogonus*, *Planolinus*, *Sigorus*, *Teuchestes*, *Trichonotulus*, *Volinus*. *Wiadomości Entomologiczne*, **37** (3): 159-168.
- BUNALSKI M., KONWERSKI SZ., PRZEWOŹNY M., RUTA R., SIENKIEWICZ P. 2018d: Materiały do poznania rozmieszczenia chrząszczy (Coleoptera) Zachodniej Polski. Część 15. Scarabaeidae, Aphodiinae: *Diastictus*, *Euheptaulacus*, *Heptaulacus*, *Psammadius*, *Rhyssemus*, Aegialiinae: *Aegialia*. *Wiadomości Entomologiczne*, **37** (4): 229-236.
- BUNALSKI M., PRZEWOŹNY M. 2008: Materiały do poznania rozmieszczenia chrząszczy (Coleoptera) Polski Zachodniej. Cz. 1. Jelonkowate (Lucanidae) i modzelatkowate (Trogidae). *Wiadomości Entomologiczne*, **27** (2): 83-89.
- BURAKOWSKI B., MROCKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1983: Chrząszcze Coleoptera. Scarabaeoidea, Dascilloidea, Byrrhoidea i Parnoidea. *Katalog Fauny Polski*. XXIII, **9**: 1-294.
- LÖBL I., LÖBL D. (red.) 2016: *Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Volume 3. Revised and Updated Edition. Scarabaeoidea – Scirtoidea – Dascilloidea – Buprestoidea – Byrrhoidea*. Brill, Leiden – Boston. 983 ss.